

ยุทธศาสตร์การวิจัยด้านการพัฒนาสมุนไพรของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๕๙

หลักการและเหตุผล

เป็นที่ทราบกันเป็นอย่างดีว่า ประเทศไทยมีสมุนไพรเป็นจำนวนมาก อีกทั้งมีภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้สมุนไพรเหล่านี้ โดยเฉพาะในปัจจุบันที่ประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจในการศึกษาการใช้สมุนไพรของตนเองให้เกิดประโยชน์มากที่สุดเพื่อเพิ่มทั้งคุณค่าและมูลค่า รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญนี้เช่นกัน จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์โดยบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) ภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งได้ให้ความสำคัญในการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจจากทรัพยากรพันธุกรรมและความหลากหลายทางชีวภาพให้มีการอนุรักษ์ การวิจัยและพัฒนาพันธุกรรมท้องถิ่นและพืชพื้นบ้าน เพื่อสร้างนวัตกรรมในการผลิตสินค้าและบริการที่มีมูลค่าเพิ่มและเป็นเอกลักษณ์ของประเทศ เช่น สมุนไพร เวชภัณฑ์ เครื่องสำอาง และผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจรวมทั้งเป็นการสนับสนุนยุทธศาสตร์ประเทศในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อให้หลุดพ้นจากประเทศรายได้ปานกลาง (Growth & Competitiveness) ที่มุ่งให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการให้บริการสุขภาพของภูมิภาค นอกจากนั้น กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดเป้าหมายให้มีการบรรจุยาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติอย่างน้อยร้อยละ ๑๐ ของรายการยาทั้งหมด ในปี ๒๕๕๖ – ๒๕๖๐ การเพิ่มรายการยาจากสมุนไพรเข้าสู่อบัญชียาหลักแห่งชาติ จะเป็นทางเลือกเพิ่มขึ้นของแพทย์ผู้สั่งยาในการรักษา หรือส่งเสริมสุขภาพแบบผสมผสานแก่ประชาชน และกระตุ้นให้เกิดการเพิ่มมูลค่าจากการใช้ยาจากสมุนไพรมากขึ้น เป็นการเพิ่มความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของชาติ เพื่อลดการพึ่งพาจากต่างประเทศ เพิ่มการต่อยอดการวิจัยและพัฒนาจากสมุนไพรที่มีศักยภาพและมีคุณสมบัติเหมาะสมน่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับ และสามารถนำมาบรรจุในบัญชียาหลักแห่งชาติ ทั้งนี้ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้บริโภคของประเทศ ซึ่งส่วนหนึ่งยังขาดความไว้วางใจในยาและผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรของไทยให้เกิดความเชื่อถือและหันมาใช้ผลิตภัณฑ์เหล่านี้แทนของที่มาจากต่างประเทศซึ่งเป็นที่นิยมมากกว่า

ประโยชน์ของสมุนไพร นอกจากนำมาเตรียมเป็นยาเพื่อการรักษาแล้ว ยังสามารถนำมาเตรียมเป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพอื่นซึ่งรวมถึงสุขภาพความงามผิว เช่น ผลิตภัณฑ์อาหารสมุนไพรเสริมสุขภาพ เครื่องดื่มสมุนไพร ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร ผลิตภัณฑ์สปา ฯลฯ ด้วยเหตุนี้ การวิจัยและพัฒนาสมุนไพรจึงต้องพิสูจน์ให้เห็นประสิทธิภาพและความปลอดภัยจนมั่นใจว่าใช้ได้ผล และไม่ก่อผลเสียใด ๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

การผลักดันการใช้สมุนไพรในผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและความงามให้เป็นที่ไว้วางใจและนิยมในผู้บริโภค เป็นสิ่งสำคัญและต้องทำได้ เพราะจะนำมาซึ่งเศรษฐกิจที่เข้มแข็งของประเทศชาติอย่างยั่งยืน การจะประสบความสำเร็จในส่วนนี้ได้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากฝ่ายต่าง ๆ ทั้งรัฐบาลที่ต้องส่งเสริมการวิจัย พัฒนา และ การใช้สมุนไพร เกษตรกรที่ปลูกสมุนไพรถูกวิธีการเพื่อให้มีมาตรฐานของวัตถุดิบแต่ต้น นักวิจัยที่ต้องทำวิจัยถึงคุณภาพ ประสิทธิภาพ ความปลอดภัย สูตรตำรับ และการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรอย่างครบวงจรและน่าเชื่อถือ และภาคเอกชนที่ส่งเสริมการผลิตและการตลาดของผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร รวมทั้งประชาชนที่หันมานิยมสมุนไพรไทยมากขึ้นโดยใช้ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรที่

ผลิตภายในประเทศเพิ่มขึ้น ทำยที่สุดเป้าหมายของผลิตภัณฑ์สมุนไพรเหล่านี้คือ การสร้างยี่ห้อที่สามารถติดตลาดในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

วิสัยทัศน์การวิจัย

สร้างคุณค่า มูลค่า และคุณภาพผลิตภัณฑ์ยา และผลิตภัณฑ์สุขภาพอื่นจากสมุนไพรเพื่อการพึ่งตนเองในประเทศ และส่งเสริมการส่งต่อตลาดต่างประเทศด้วยองค์ความรู้จากการวิจัยและพัฒนา

พันธกิจการวิจัย

๑. กำหนดทิศทางการวิจัยและพัฒนาสมุนไพรของประเทศไทย
๒. สนับสนุนการวิจัยและบูรณาการงานวิจัยที่มุ่งสร้างคุณค่า มูลค่า และคุณภาพผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพร และผลิตภัณฑ์สุขภาพอื่นจากสมุนไพรไทยเพื่อการพึ่งตนเองในประเทศ รวมทั้งมุ่งมั่นการส่งต่อไปยังตลาดต่างประเทศ

เป้าประสงค์

๑. สมุนไพรไทยมีศักยภาพสูงทางเศรษฐกิจด้วยการวิจัยที่ครบวงจร ตั้งแต่วัตถุดิบจนเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้คุณภาพระดับมาตรฐานสากล
๒. ธุรกิจสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยมีเครือข่ายห้องปฏิบัติการวิเคราะห์และตรวจสอบที่ได้รับการรับรอง GMP และมีกฎหมายที่เอื้อต่อการขึ้นทะเบียนเป็นธุรกิจสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพร
๓. สมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยได้รับความเชื่อถือและความนิยมจากผู้บริโภค

ยุทธศาสตร์การวิจัยด้านการพัฒนาสมุนไพรของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๙ แบ่งเป็น ๔ ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ ๑ การวิจัยและพัฒนาสมุนไพรหรือผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรที่สามารถนำไปสู่การเป็นผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (น้ำมันสมุนไพร ยาสมุนไพร เครื่องดื่มสมุนไพร ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารสมุนไพร และเครื่องสำอางสมุนไพร)

แผนงานวิจัยที่ ๑ การสำรวจสมุนไพรในประเทศไทยที่มีข้อมูลที่น่าสนใจที่จะนำมาวิจัยและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์แห่งชาติ

แผนงานวิจัยที่ ๒ การทำมาตรฐานสมุนไพรชนิดที่จะนำมาวิจัยและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรชนิดที่สามารถนำไปสู่การเป็นผลิตภัณฑ์แห่งชาติ

แผนงานวิจัยที่ ๓ การวิจัยเชิงนโยบายและการตลาดที่จะสนับสนุนให้สมุนไพรหรือผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรชนิดที่สามารถนำไปสู่การเป็นผลิตภัณฑ์แห่งชาติให้เป็นที่ยอมรับในประเทศและต่างประเทศ

แผนงานวิจัยที่ ๔ การวิจัยด้านวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์เพื่อพัฒนางานด้านสมุนไพร

แผนงานวิจัยที่ ๕ การวิจัยเชิงนโยบายเกี่ยวกับระบบห้องปฏิบัติการวิเคราะห์และตรวจสอบสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรตามมาตรฐานสากล

แผนงานวิจัยที่ ๖ การวิจัยด้านการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับต่างประเทศ

แผนงานวิจัยที่ ๗ การวิจัยเพื่อจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศด้านสมุนไพรที่เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้สะดวกและรวดเร็ว

ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ ๒ การวิจัยและการพัฒนาสมุนไพรไทย และสารสมุนไพรไทยเพื่อพัฒนาเป็นยาทั้งในรูปแบบยาแผนไทย ยาแผนปัจจุบัน และยาสำหรับสัตว์

แผนงานวิจัยที่ ๑ การวิจัยพัฒนารูปแบบตำรับยาสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ เพื่อการพึ่งตนเองทางยาโรค

แผนงานวิจัยที่ ๒ การวิจัยและการพัฒนาสมุนไพรไทยเพื่อพัฒนาเป็นยาสำหรับสัตว์

แผนงานวิจัยที่ ๓ การวิจัยเพื่อควบคุมกำกับมาตรฐานยา การติดตามเฝ้าระวังคุณภาพและความปลอดภัยในการใช้ยาสมุนไพร อาทิ การพัฒนากระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐานตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตยาจากสมุนไพร ระบบห้องปฏิบัติการวิเคราะห์และตรวจสอบสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรตามมาตรฐานสากล

แผนงานวิจัยที่ ๔ การวิจัยทางคลินิกของยาสมุนไพร รวมทั้งการวิจัยทางด้านเภสัชวิทยาและพิษวิทยา

แผนงานวิจัยที่ ๕ การวิจัยเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์สมุนไพรและยาสมุนไพร

แผนงานวิจัยที่ ๖ การวิจัยเกี่ยวกับการปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่ออุตสาหกรรมสมุนไพร

แผนงานวิจัยที่ ๗ การวิจัยเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรมด้านวิศวกรรมและการผลิตในโรงงาน

แผนงานวิจัยที่ ๘ การวิจัยเพื่อกำหนดกลไกสร้างความเชื่อมั่น และการเข้าถึงต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร และยาสมุนไพรที่ผลิตภายในประเทศ

แผนงานวิจัยที่ ๙ การวิจัยเชิงนโยบายเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมเชิงรุกระหว่างหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับสาธารณสุข นวัตกรรม และทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อผลักดันให้มีการวิจัยผลิตภัณฑ์สมุนไพรและยาสมุนไพร

ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ ๓ การวิจัยและพัฒนาสมุนไพรไทยที่มีศักยภาพในการใช้เป็นผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร โดยเฉพาะกลุ่มที่มีผลทางโภชนาการ และมีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาในลักษณะต่างๆ

แผนงานวิจัยที่ ๑ การวิจัยเกี่ยวกับฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา พิษวิทยา และความปลอดภัยประสิทธิผล และคุณภาพของสมุนไพรเพื่อใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร ด้วยระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสมที่จะสามารถนำไปสู่การเป็นผลิตภัณฑ์แห่งชาติที่ออกสู่ตลาดได้ทันที

แผนงานวิจัยที่ ๒ การวิจัยกลุ่มสารเคมีและศักยภาพสมุนไพรเพื่อนำไปสู่การเป็นผลิตภัณฑ์แห่งชาติ

แผนงานวิจัยที่ ๓ การวิจัยทางคลินิกของยาสมุนไพร รวมทั้งการวิจัยทางด้านเภสัชวิทยาและพิษวิทยา

ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ ๔ การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติที่มีศักยภาพเป็นเครื่องสำอางหรือส่วนประกอบของเครื่องสำอาง และผลิตภัณฑ์สปา

แผนงานวิจัยที่ ๑ การวิจัยเกี่ยวกับการทดสอบฤทธิ์และความปลอดภัยของสารสกัดและผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้องค์ความรู้ของสมุนไพรไทยและผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางและสปา

แผนงานวิจัยที่ ๒ การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาวิธีวิเคราะห์การควบคุมคุณภาพสารสกัดสมุนไพรและผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพวัตถุดิบ และการส่งเสริมการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรระดับกิ่งอุตสาหกรรมและระดับอุตสาหกรรม

แผนงานวิจัยที่ ๓ การพัฒนาสูตรตำรับความคงตัวความปลอดภัยและประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร

แผนงานวิจัยที่ ๔ การวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความคงตัวผลิตภัณฑ์ ภาชนะบรรจุ การออกแบบ และการส่งเสริมการผลิตเครื่องสำอางระดับกึ่งอุตสาหกรรมและระดับอุตสาหกรรมเพื่อออกสู่ตลาดโดยมีผู้ที่ต้องการรับถ่ายทอดเทคโนโลยี

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของยุทธศาสตร์การวิจัย

เพื่อให้สามารถบรรลุตามพันธกิจการวิจัย มีปัจจัยแห่งความสำเร็จดังนี้

๑. รัฐต้องให้ความสำคัญในการวิจัยและพัฒนาสมุนไพรอย่างจริงจัง เต็มที่ และยั่งยืน เพื่อเพิ่มคุณค่า มูลค่าและคุณภาพสมุนไพรของประเทศไทย และจัดเป็นวาระแห่งชาติ
๒. รัฐต้องจัดงบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนาสมุนไพรของประเทศอย่างพอเพียง
๓. ทุกภาคส่วนควรให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาสมุนไพรของประเทศไทย และนำผลไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง
๔. มีฐานข้อมูลที่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้สะดวกและง่าย
๕. หน่วยงานที่รับผิดชอบพร้อมให้ความรู้ และอำนวยความสะดวกแก่การดำเนินงานการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรและผลิตภัณฑ์อย่างเป็นรูปธรรม พร้อมมีการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลอย่างจริงจัง
